

Anita Chodkowska
(Warszawa)

MATERIAŁY EDMUNDA BULANDY
(1882-1951)

174

Edmund Bulanda urodził się 28 października 1882 r. w Krakowie, w rodzinie Jana i Joanny z Marków. W Krakowie ukończył ośmioklasowe gimnazjum z językiem wykładowym niemieckim, (po I wojnie Państwowe Gimnazjum Nowodworskiego) i w 1902 r. rozpoczął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim w zakresie archeologii klasycznej pod kierunkiem Piotra Bieńkowskiego.

Doktorat z filozofii w zakresie archeologii klasycznej uzyskał w 1906 r. Następnie studiował w Wiedniu, Rzymie i Atenach. W 1909 r. pracował w Muzeum Krajowym w Sarajewie, a w 1910 r. w niemieckim instytucie archeologicznym w Rzymie.

W 1911 r. brał udział w wykopaliskach w Efezie prowadzonych przez austriacki instytut archeologiczny, a w 1912 r. również z ramienia tego instytutu w wykopaliskach w Eliadzie.

W roku 1913 uzyskał habilitację na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Od 1.02.1914 r. do 28.02.1915 r. pracował jako zastępca nauczyciela w III Gimnazjum w Krakowie. Następnie między 1.03.1915 r. a 30.11.1916 r. był zastępcą nauczyciela w Gimnazjum Św. Jacka w Krakowie

Habilitował się także w Krakowie w 1913 r. i jako docent archeologii klasycznej powołany został 1.12.1916 r. na stanowisko profesora nadzwyczajnego z zadaniem zorganizowania (drugiej po Krakowie) katedry archeologii klasycznej w Uniwersytecie Lwowskim. Profesorem zwyczajnym mianowany został w 1920 r.

Jako członek straży obywatelskiej brał udział w obronie Lwowa w trakcie wojny polsko-ukraińskiej.

W latach dwudziestych wybrany dwukrotnie dziekanem Wydziału Humanistycznego UJK we Lwowie.

W 1928 r. brał udział w Kongresie Etruskologów we Florencji i Bolonii, rok później był delegatem Uniwersytetu Lwowskiego w obchodach 100-lecia Niemieckiego Instytutu Historycznego. Na I Kongresie Filologów Klasycznych Krajów Słowiańskich w Poznaniu w 1929 r. przedstawił swój pogląd na studium archeologii i historii sztuki za granicą.

W czasach lwowskich pełnił wiele odpowiedzialnych funkcji uniwersyteckich. W roku 1933 został wybrany rektorem Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, ale stanowiska tego

nie objął z powodu sprzeciwu ministra oświecenia publicznego i wyznań religijnych Janusza Jędrzejewicza. O zdolnościach organizacyjnych i zaangażowaniu Edmunda Bulandy w działalność uczelni i niech świadczy fakt, że w roku akademickim 1935/36 sprawował na Uniwersytecie we Lwowie funkcje: delegata Wydziału Humanistycznego, stałego referenta Senatu Akademickiego w sprawach budowlanych i budżetowych oraz przewodniczącego Komisji Senatu Akademickiego d.s. Młodzieży. Ponadto brał udział w pracach Komisji Budżetowej, Międzyuczelnianej Komisji Wychowania Fizycznego, Kuratorium Domu Profesorów, oraz był delegatem Senatu Akademickiego do Komisji Rozdawnictwa Stypendiów Fundacji im. Baworowskich i prezesem Akademickiego Związku Sportowego. Był także kierownikiem Zakładu Archeologii Klasycznej i przewodniczącym Komisji dla Egzaminów Magisterskich, wykładał archeologię klasyczną oraz archeologię chrześcijańską i historię sztuki kościelnej na Wydziale Teologicznym UJK.

Ponownie rektorem Uniwersytetu Lwowskiego został wybrany 21 stycznia 1938 r. i pełnił tę funkcję do 31 sierpnia 1939 r.

Po wybuchu II wojny światowej pozostał we Lwowie i nadal wykładał na Uniwersytecie (ukraińskim, im. Iwana Franki).

Po powstaniu pięciowydziałowego Tajnego Uniwersytetu Jana Kazimierza w lipcu 1941 r. został jego rektorem na podstawie upoważnienia Czesława Wycecha, dyrektora Departamentu Oświaty i Kultury Delegatury Rządu na Kraj. Otrzymał także upoważnienie do koordynowania prac konspiracyjnego szkolnictwa wyższego na terenie Lwowa. Uniwersytet funkcjonował do lipca 1944 r., czyli do czasu ponownego zajęcia Lwowa przez Armię Czerwoną. Studiowało na nim ponad 200 polskich studentów, a ponad 100 z nich uzyskało magisterium. W tym czasie przeprowadzono także kilkanaście doktoratów i 10 habilitacji na Wydziale Lekarskim. Po zakończeniu II wojny światowej dorobek naukowy uczestników Tajnego UJK został pozytywnie zweryfikowany i zatwierdzony.

28 lipca 1944 r. Edmund Bulanda został zatrudniony w Katedrze Filologii Klasycznej Uniwersytetu im. Iwana Franki. W 1945 r. repatriowany do Polski, osiadł we Wrocławiu. Od 1 maja 1946 r. do 1951 r. był kierownikiem katedry Archeologii Klasycznej Uniwersytetu Wrocławskiego. Poddany działaniom represyjnym ze strony władz PRL, został określony jako „reakcyjny profesor” przez KC PZPR (1949/1950).

Był członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego Lwowskiego, członkiem korespondentem K.K. Osterreichischen Archeologischen Institutes in Wien (1913), prezesem Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych we Lwowie oraz prezesem lwowskiego oddziału Towarzystwa Polsko-Włoskiego „Dante-Alighieri”, członkiem Komisji Filologicznej i Komisji

Historii Sztuki Polskiej Akademii Umiejętności (1920), członkiem czynnym Archeologisches Institut des Deutschen Reiches (1930) i Comitato permanente per l'Etruria we Florencji. Został członkiem założycielem powołanego w 1938 Stowarzyszenia „Towarzystwo Budowy Panoramy Plastycznej Dawnego Lwowa”.

Główną dziedziną jego zainteresowań była rzeźba antyczna w szczególności rzeźba grecka, ale dał się poznać jako badacz o szerokich zainteresowaniach i znawca sztuki klasycznej. W kręgu jego zainteresowań mieściło się także malarstwo wazowe (opracował kolekcję z Sarajewa, 1912; także obiekty ze zbiorów polskich, 1936) oraz gliptyka starożytna i jej nowożytny naśladownictwa. W dydaktyce uniwersyteckiej dużą rolę odegrała jego książka *Etruria i Etruskowie* (1934), pierwszy i przez długie lata jedyny w polskiej literaturze kompetentny przegląd tej problematyki.

Odznaczony Komandorią Orderu Corona d'Italia (1930), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1936), Złotym Krzyżem Zasługi (1938) oraz brązowym (1938) i srebrnym medalem za długoletnią służbę (1938).

Żonaty z Marią Ireną z Obertyńskich. Mieli córkę Marię.

Edmund Bulanda zmarł 7.04.1951 we Wrocławiu, a pochowany został na Cmentarzu Salwatorskim w Krakowie, sektor SC 11, rząd 14, numer grobu 26

Materiały Edmunda Bulandy wyodrębnione zostały ze spuścizny Kazimierza Majewskiego, dla którego był on nauczycielem akademickim i mistrzem. Stanowią spuściznę szczerkąwą o rozmiarze 0, 03 m.b. i otrzymały nr księgi nabytków 3105. Zdecydowano o wyodrębnieniu tych materiałów w odrębną spuściznę z powodu kolekcji oryginalnych dokumentów biograficznych E. Bulandy.

W czterech j.a. pochodzących z lat 1902-1956 znalazły się dokumenty drogi zawodowej E. Bulandy, depesze kondolencyjne przysłane do katedry Archeologii Klasycznej Uniwersytetu Wrocławskiego po jego śmierci, oraz wspomnienia przygotowane przez byłych uczniów. Jest tam również artykuł S. Parnickiego-Pudełko omawiający fragment badań autora spuścizny. W ostatniej jednostce umieszczono trzy artykuły publikowane E. Bulandy.

W PAN Archiwum w Warszawie zespół otrzymał sygnaturę 174, a w bazie szukajwarchiwach – numer 954. Inwentarz zawiera 4 jednostki archiwalne do których dołączono aneks nadawców telegramów.

Źródła i bibliografia:

1. Materiały Edmunda Bulandy, Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie, sygn. 174, j.a. 1.

2. Jan Draus, *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie w latach 1939-1944* „Prace Komisji Historii Nauki Polskiej Akademii Umiejętności” 2006 nr 7, s. 105-128.

3. Stanisław Łoza, *Czy wiesz kto to jest? Uzupełnienia i sprostowania* 1939, s. 31.

INWENTARZ

1. Dokumenty biograficzne

Dokumenty przebiegu studiów i drogi zawodowej, poświadczenia, dyplomy nadania odznaczeń

1902-1938, rkp., masz., druk, j. łac., niem., pol., włos., l., k. 28, fot. 6

2. Funeralia

Depesze kondolencyjne

1951, rkp., masz., druk, l., k. 10, zob. aneks

3. K. Majewski, Wspomnienie o Edmundzie Bulandzie

Stefan Parnicki-Pudełko, *O badaniach Edmunda Bulandy nad łukiem starożytnym*

Artykuł dla Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego i wystąpienie na posiedzeniu z okazji 5 rocznicy śmierci E. Bulandy w Zakładzie Historii Antycznej Kultury

Materialnej IHKM PAN

1953, 1956, rkp., masz., l., k. 106

4. *Fragment d'un sarcophagi Romain,*

La tete de Delos,

Die Venus genetrix im Louvre,

Artykuły publikowane E.B. z dedykacjami dla K. Majewskiego

1929-1936, druk, j. franc., niem., sz., k. 42

Druk poz. 1, *Munera Philologica Ludvico Ćwikliński bis lustra claudenti ab Amicis collegis discipulis oblata* Posnaniae 1936, ss. 12

Poz. 2, „EOS” 1929, s. 377-388

Poz. 3, „EOS” 1931, ss. 19

ANEKS

J. 2 Funeralia

Antoniewicz

Gostkowski

Kostrzewski

Michałowski

Państwowe Muzeum Archeologiczne

Polskie Towarzystwo Filologiczne

Ruxerówna

Nadawca nieodczytany